

Norra Lovö

Arkeologisk utredning, etapp 1, Hogsta, Lovö socken,
Ekerö kommun, Uppland

Lars Andersson

Lisa Sundström

Rapport 2008:22

STOCKHOLMS
LÄNS MUSEUM

Norra Lovö

Arkeologisk utredning, etapp 1, Hogsta, Lovö socken,
Ekerö kommun, Uppland

Lars Andersson

Lisa Sundström

Rapport 2008:22

Rapporten finns i PDF-format på adressen
<http://stockholms.lans.museum/>

Tidsaxel: Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Åsa Lundström

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Nacka 2008

Innehåll

Administrativa uppgifter	7
Sammanfattning	7
Inledning	7
Metod	7
Resultat	9
Arkeologiska lämningar och rekommendationer till vidare åtgärder	10
Referenser	12

Lovön. (Utsnitt ur digitala terrängkartan).

Fig 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:100 000.

Administrativa uppgifter

Kommun:	Ekerö
Socken:	Lövö.
Länsmuseets dnr:	2008:029
Uppdragsgivare:	Vägverket genom konsortiet Förbifart Stockholm SWECO VBB AB, WSP Sverige AB, Tyréns AB
Typ av undersökning:	Utredning etapp 1
Projektledare:	Lars Andersson Lisa Sundström

Sammanfattning

Utredningsområdet är beläget omkring det tänkta läget för tunnelmynning och broanslutning vid norra Lovön (fig 3). Föreliggande arbete motsvarar etapp 1 i en arkeologisk utredning och innehåller ej markingrepp i form av söschakt och provgrävningar.

Vid inventeringen har det inte framkommit ytterligare säkra lämningar än de redan kända och registrerade. Dock redovisas fyra objekt där vidare åtgärder rekommenderas (obj 1-4). De registrerade anläggningarna redovisas nedan.

Inledning

Stockholms läns museum har inom MKB-arbetet (arbetsplaneskedet) Förbifart Stockholm utfört ett uppdrag motsvarande en arkeologisk utredning etapp 1. Utredningen beställdes och bekostades av Vägverket genom konsortiet SWECO/WSP/Tyréns. Utredningsområdet utgörs av det planerade arbetsområdet vid en tänkt broanslutning och tunnelmynning vid norra Lovön (fig 3). Föreliggande rapport är en del av flera utredningar där områdesindelningarna motiveras av exploaterings arbetsområde och sammanhängande kulturmiljöer.

Metod

Inom uppdraget ingår en fältinventering, analys av historiskt kartmaterial samt en arkivgenomgång. Inga markingrepp i form av söschakt eller provgrävningar har utförts. Resultatet presenteras på en underlagskarta med rekommendationer på vidare åtgärder.

Det historiska kartmaterialet som har använts har hämtats från Lantmäteriets digitala databas. De medeltida historiska uppgifterna har hämtats från DMS. I övrigt har FMIS använts i uppgifter om registrerade fornlämningar. Geologin beskrivs utifrån jordartskartor från Sveriges geologiska undersökning.

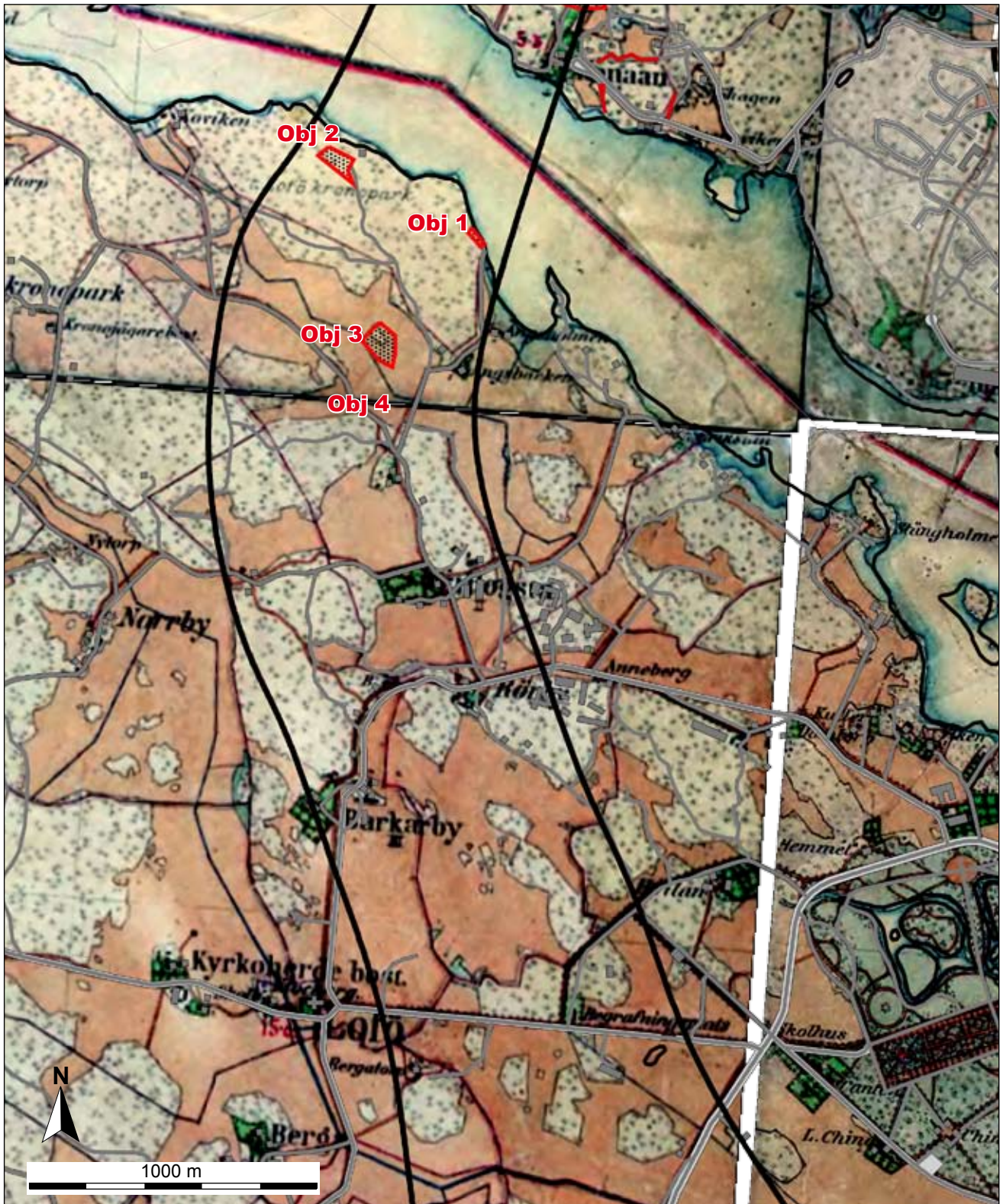

Fig 2. Utdrag ur häradsekonomiska kartan med dagens väg- och järnvägsnät inlagt. Vägkorridoren är markerad med svart linje, de kulturhistoriskt värdefulla områdena med röd linje.

Topografi och fornlämningsmiljö

Naturen inom området utgörs mestadels av blandskog med uppstickande gnejs/granit på kustanknutna ytorna. Kuststräckan är relativt kuperad. Den södra delen är mestadels åkermark. Jordmånen varierar mellan morän som delvis är blockig och postglacial lera i åker/ängsmarken. Gränssonen mot Mälaren utgörs av en Höjden varierar mellan Mälarens nivå och 30 meter över havet.

Den enhet som har präglat området är Hogsta med tillhörande mindre torp och brukningsenheter.

Hogsta

Hogsta är beläget strax utanför utredningsområdet men bör räknas till sammanhanget då gården med all sannolikhet har påverkat kulturmiljön. Hogsta nämns 1409 i *Hoostaæ*. Intill gården finns gravfälten Lovö 64 och 65 som går att datera till yngre järnålder. Inom Hogsta finns äldre vägsystem som sannolikt har ursprung i förhistorisk tid. Ett naturligt förhistoriskt hamnläge bör ha legat vid Ängsholmen där fornlämningarna Lovö 62 (gravfält), 63 (stensättning), 115 (fyndplats) och 128 (vrak) ligger. Främst gravarna är intressanta i sammanhanget då de med största sannolikhet är samtida med gårdsgravfältet intill Hogsta, men förmodligen inte tillhört en separat självständig enhet, utan representerar en från Hogsta utflyttad verksamhet.

Resultat

Inom utredningsområdet gjordes vid inventeringen ett antal iakttagelser. Vid kusten finns sentida lämningar i form av en gjuten kajanläggning (Hogsta ångbåtsbrygga) med största sannolikhet tillhörande Ängsholmen (**obj. 1**).

Vid den nuvarande scoutstugan finns en yta som bedöms som möjligt boplatsområde. Området innehåller naturliga terrasseringar och eventuella stenröjda ytor (**obj. 2**). Ytan är belägen strax ovan 10-metersnivån.

Intill en åkerholme strax norr om Lovö 97 finns förekomst av skärvig sten i åkern kring holmen. Området utgjorde en havsvik under tiden kring Kristi födelse och kan förmodligen utgöra ett boplatsläge (**obj. 3**).

Spånga 97 är i FMIS registrerad som fyndplats för en älvkvarnssten. I samband med föreliggande utredning registrerades också bebyggelseämningar (**obj. 4**). Förmodligen utgör dessa rester av ett bebyggelseläge från sen tid. Byggnaden finns inte på Häradsekonomiska kartbladet från början på 1900-talet, men däremot från den sentida ekonomiska kartan från 1980-talet.

Arkeologiska lämningar och rekommendationer till vidare åtgärder

I samband med föreliggande utredning nyupptäckta fornlämningar och iakttagelser. Redovisas på fig 2 och 3.

Obj 1. Kajanläggning. 28 m lång med cegjutna cementdetaljer och sprängsten. Utgörs av Hogsta ångbåtsbrygga som användes in i på 1900-talet. Rekommenderade åtgärder: Inga

Obj 2. Stenröjd yta? Område med naturliga terrasseringar som bedöms som en lämpligt boplatssyta. Rekommenderade åtgärder: Bör sökschaktas provundersökas i en etapp två.

Obj 3. Boplatssläge? Område kring en åkerholme med enstaka förekomst av skärvig sten. Lämpligt boplatssläge under äldre järnålder. Ligger på en höjd mellan 10-15 meter över havet. Rekommenderade åtgärder: Bör sökschaktas provundersökas i en etapp två.

Obj 4. Utgörs av Lovö 97 som är registrerad som fyndplats av en älvkvarnssten. Vid inventeringen uppmärksammades också ett sentida bebyggelseläge. Platsen utgör vidare ett lämpligt boplatssläge. Rekommenderade åtgärder: Bör sökschaktas provundersökas i en etapp två.

Tidigare kända och registrerade fornlämningar i närheten av och av betydelse för kontexten kring vägområdet. Uppgifter från FMIS. Redovisas på fig 3.

Lovö 62 Gravfält bestående av ca 10 fornlämningar. Dessa utgörs av 9 runda stensättningar och 1 hög.

Lovö 63 Stensättning.

Lovö 64 Gravfält bestående av 5 fornlämningar. Dessa utgörs av runda stensättningar

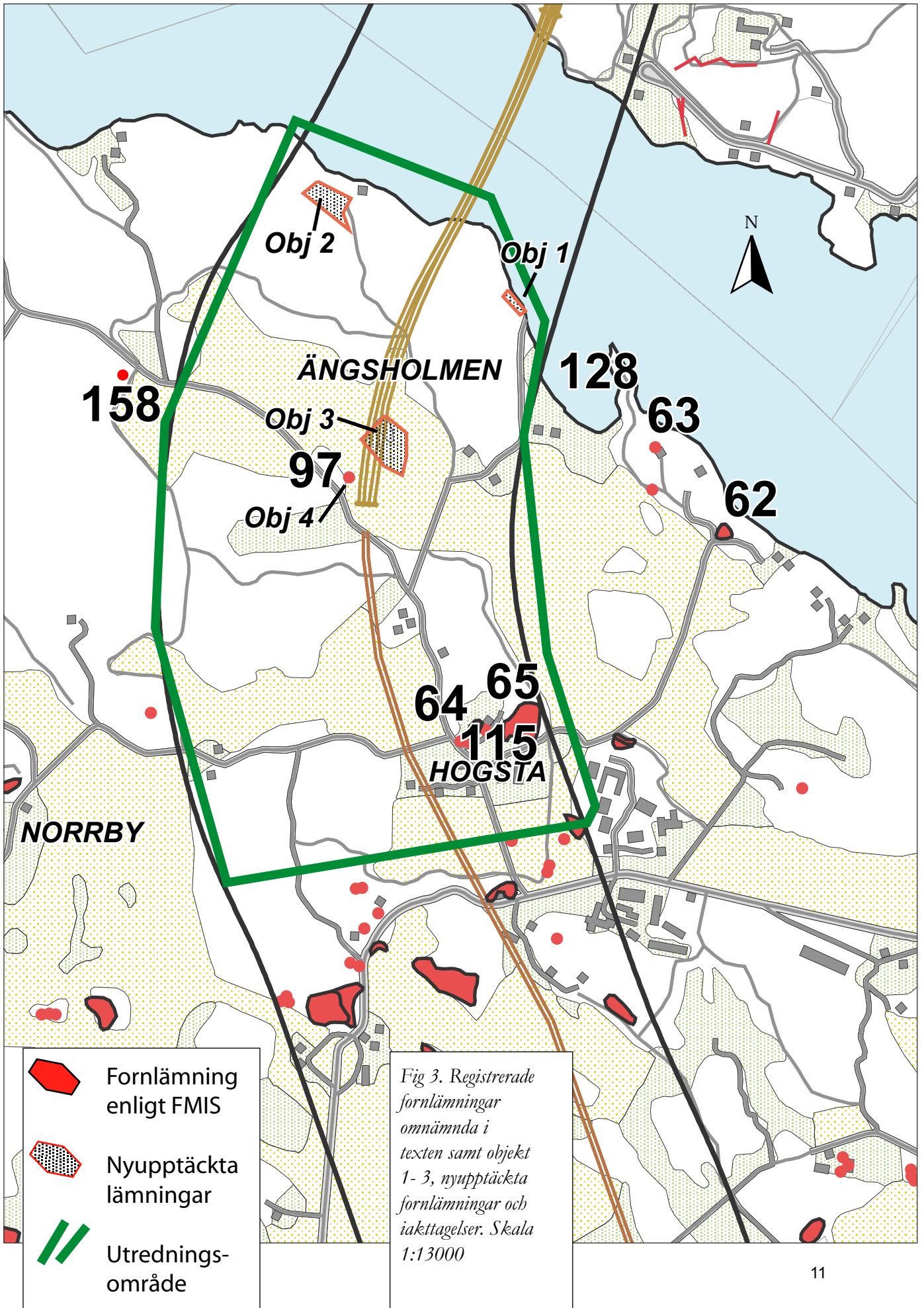
Lovö 65 Gravfält bestående av ca 30 fornlämningar vilka utgörs av ca 15 högar samt 15 runda stensättningar.

Lovö 97 Fyndplats för älvkvarnssten?

Lovö 115 Fyndplats kvarnsten (vridkvarn)

Lovö 128 Vrak.

Lovö 158 Stensättning

Referenser

- Bratt Peter.** 1994. *Mälaröarna. Kulturbistoriska miljöer.* Stockholms läns museum & Ekerö kommun. Gällivare.
- Bratt Peter mfl.** 1998. *Fornrid i ny dager.* Raster förlag. Stockholm.
- Ferm Olle, Johansson Mats & Rahmqvist Sigurd.** 1992. *Det medeltida Sverige.* Attundaland. Riksantikvarieämbetet Stockholm.
- Petré Bo.** 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö.* Del 4. ACTA Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology. Almqvist & Wiksell. Stockholm. Diss.
- Wessén Elias.** 1940. *Upplands runinskrifter* Band 6, Häfte 1. Uppsala.

Förkortningar nämnda i texten

DMS = Det medeltida Sverige.

ATA= Antikvarisk Topografiska Arkivet

U+nr = Upplands runinskrifter

FMIS = Fornminnesregistret www.raa.se

SGU = Sveriges Geologiska Undersökning. Geologiska kartbladet Stockholm NV